

MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE

Proceedings of II International Scientific and Practical Conference

Lviv, Ukraine

15-17 May 2022

Lviv, Ukraine

2022

UDC 001.1

The 2nd International scientific and practical conference “Modern research in world science” (May 15-17, 2022) SPC “Sci-conf.com.ua”, Lviv, Ukraine. 2022. 1785 p.

ISBN 978-966-8219-86-3

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Modern research in world science. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-research-in-world-science-15-17-maya-2022-goda-lvov-ukraina-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: lviv@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2022 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2022 Authors of the articles

КЛІНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

Рижченко Оксана Вікторівна

викладач

Дніпровський державний медичний університеті

м. Дніпро, Україна

У статті «Клінічна термінологія на заняттях латинської мови» йдеться про міжпредметну галузь знань – термінознавство. Докладніше розглядається клінічна термінологія. У статті розглядаються принципи моделі складання латинських термінів та їх грецьких дублетів (ТЕ) у назвах функціональних розладів, патологічних процесів та станів.

Ключові слова: латинська мова, медична термінологія, термінознавство, терміноелемент (ТЕ)

Актуальність дослідження пояснюється тим, що латинська мова, незважаючи на те, що вважається «мертвою мовою», продовжує залишатися культурним явищем сучасного світу і важко переоцінити її значення для становлення майбутніх фахівців у медичній галузі.

Мета роботи – довести необхідність вивчення латинської мови для студентів-медиків

Необхідність вивчення латинської мови у медичному університеті зумовлена багатьма обставинами. Латина до теперішнього часу залишається основним джерелом поповнення міжнародної наукової термінології практично у всіх галузях науки. Тому знання латини для кваліфікованого фахівця-медика дає можливість розуміти термінологію інших суміжних наук. Вивчення латинської мови, підтримання високого рівня знань у цій галузі є дуже нагальним завданням сучасної освіти. Латинська мова та медична термінологія – курс, який традиційно вивчають майбутні лікарі, провізори та представники інших медико-біологічних спеціальностей. Вивчення латинської мови в медичному університеті відкриває шлях студентам до свідомого засвоєння та

грамотного вживання медичної термінології – професійної мови майбутнього фахівця-медика. Проблема навчання цієї мови актуальна й досі, оскільки буде-
яке наукове професійне співтовариство має свою термінологію, пов'язану з латинською та грецькою мовами. Саме вони мають особливе значення для медиків та фармацевтів. Це історично сформована традиція, що складалася століттями, об'єднує лікарів всього світу, сприяє уніфікації медичної термінології та освіти.

Провідну роль давньогрецької та латинської мов у формуванні міжнародної медичної термінології пояснюється історичними причинами, тим унікальним значенням, яке мала антична цивілізація Стародавньої Греції та Стародавнього Риму для розвитку європейської цивілізації. До найдавнішого періоду відносяться такі терміни, як *бронх* (*bronchus, i m*), *карцинома* (*carcinoma, atis n*), *кома* (*coma, atis n*), *холера* (*cholera, ae f*), *епідемія* (*epidemia, ae f*), *аорта* (*aorta, ae f*), *трахея* (*trachea, ae f*), *діафрагма* (*diaphragma, atis n*), *фаланга* (*phalanx, ngis f*), *глаукома* (*glaucoma, atis n*) є др.

Сучасна медицина являє собою глибоко диференційовану галузь знань. Її термінологічна система складається з багатьох підсистем, серед яких виділяються три провідні: анатомо-гістологічна термінологія, фармацевтична термінологія та клінічна термінологія. Розглянемо докладніше клінічну термінологію.

Клінічна термінологія (від грец. *klinike techne* – догляд за лежачими хворими) – це найбільший розділ медичної термінології. Тут представлені назви патологічних станів і симптомів хвороб, методи профілактики, обстеження, діагностики і лікування, назви клінічних спеціальностей та спеціалістів. Вона утворюється, як правило, на базі слів грецького походження, хоча в сучасному її складі зустрічаються й слова, запозичені з інших мов.

Серед клінічних термінів розрізняють однослівні, які цілком зберегли основні елементи значень класичних мов, наприклад, грецькі: *asthma, ae f*; *diploe, es f*; *diagnosis, is f* або латинські: *abcessus, us m*; *pulsus, us m* тв інші. Є в сучасній клінічній термінології цілий ряд таких однослівних найменувань, які

набрали іншого значення порівняно з тим, яке вони мали в класичних мовах. Одні з них у класичних мовах не мали медичного значення, а інші вживалися в стародавній медицині в дещо іншому значенні, ніж в медицині пізнішого і нинішнього часу.

Іншу групу однослівних клінічних термінів, які становлять основну масу клінічної термінології, складають похідні і складні, утворені шляхом сполучення декількох словотворчих елемент або терміоелементів (ТЕ). Терміоеlementи, як правило, займають постійне місце в структурі терміна.

При утворенні назв патологічних процесів та станів використовуються префіксальні, суфіксальні та кореневі терміоеlementи. Префіксальний спосіб творення нових термінів характеризується приєднанням префіксів, що несуть різне смислове навантаження. Головну семантичну роль у цьому типі термінотворення відіграють префікси, основною рисою значеннєвої структури яких є функційно-семантична спеціалізація. Найбільш поширенні префікси грецького та латинського походження :**a-/an-, anti-, de-, dis-/dys-, exo-, ecto-, endo-, hyper-, hypo-, ana-, apo-**тощо. Наприклад:

Префікс **hyper-** у медичному термінотворенні вживається на позначення найвищого ступеня виявлення кількісної та якісної ознаки, що названа мотиваційною основою:

hyperaesthesia, ae f – підвищена чутливість до різних видів подразнень ;

hyperhyreosis, is f – надмірне потіння ;

hyperglykaemia, ae f – збільшення вмісту глюкози в крові .

Префікс **hypo-** у медичній термінології є багатозначним та вживається на позначення:

а) розміщення, знаходження відносно того, що названо твірною основою:

hypothalamus, i m – гіпоталамус, частина мозку під зоровим горбом,

hypophysalis, e – гіпофізарний, що належить до придатка мозку;

б) порушення, розладу, зниження того, що названо твірною основою:

hypokinesis, is f – порушення рухів, що проявляється зниженням їхньої швидкості чи об'єму.

hypogalactia, ae f – зниження секретної діяльності молочних залоз.

На позначення відсутності чогось при деривації медичних термінів вживається префікс **de-**, який має варіативні значення протилежності та застосовується:

а) на позначення ліквідації, знищення: *decorticatio, demarcatio, defecatio, desinfectio*;

б) на позначення порушення, розладу : *degeneratio, decompressio, dehydratatio, deformatio* тощо.

Також зі значенням порушення, розладу вживається префікс **dys-**:

dysacusia, ae f – послаблення слуху ;

dyskinesia, ae f – розлад довольних рухів, розлад координації.

dysosmia, ae f – розлад нюху, порушення сприйняття запахів

Повне припинення або відсутність якоїсь функції або фізіологічного процесу виражається за допомогою префікса **a-** (**an** - перед голосною):

anorexia, ae f – відсутність апетиту;

anaemia, ae f – анемія

apnoe, es f – відсутність дихання

Відсутність якості (функції) або неможливість її виконання позначається за допомогою латинського префікса **in-** (**im**):

insufficiencia, ae f – недостатність:

immunitas, atis f – імунітет, несприятність організму до інфекційних та неінфекційних агентів.

Проте нерідко значення грецького префікса у складі багатьох термінів визначити складно, оскільки, по-перше, кореневі морфеми таких термінів без префікса у медичній термінології не вживаються, а по-друге, і самі грецькі префікси мають дуже багато значень. Тому в таких випадках доводиться засвоювати термін, не виділяючи у ньому префікс та не проводячи морфологічного аналізу слова, наприклад:

diabetes, ae m – діабет, загальна назва, що характеризується збільшеним виділенням сечі;

diathesis, is f – діатез, конституційна аномалія, схильність організму до тієї чи іншої хвороби, чи неадекватна реакція на звичайні подразники;

У процесі творення клінічної термінології відповідну роль відіграють й суфікси. Дуже поширений суффікс **-itis, itidis**, який вказує на запальний процес:

bronchitis, itidis f – запалення слизової оболонки бронхів,

colpitis, itidis f – запалення піхви, запалення влагалища.

Назви хвороб незапального характеру, які пов'язані здебільшого з перевищенням норми, вказує суфікс **-osis**, наприклад:

leucocytosis, is f – збільшення кількості лейкоцитів у периферичній крові

Однак більшість клінічних термінів за суфіксом **-osis** мають специфічне загальне запалення, а сама: патологічний процес, хворобливий стан затяжного характеру, наприклад :

arthrosis, is f – хронічне захворювання суглобів

Суффікс **-oma** утворює назву пухлини, наприклад :

lipoma, ae f – жирова пухлина;

odontoma, atis n – зубна пухлина.

Однак серед медичних термінів є такі, які утворилися як віддієслівні іменники за допомогою суфікса **-oma** з загальним значенням наслідку дії, наприклад:

symptoma, atis n – симптом (від грецького дієслова *sympipto* – співпадати, траплятися);

stroma, atis n – основа, кістяк (від *stronnyti* – простягати, стелити)

Кореневі терміноелементи з'єднуються зі суфіксами або кінцевими терміноелементами. Наприклад, *angi* – зі значенням «судина» з'єднується зі суфіксами **-itis** або **-oma**: *angioma, ae f* – пухлина із тканини судини;

angiitis, itidis f – запалення кровоносною судини.

Даний терміноелемент може з'єднуватися з кінцевим :

angiosclerosis, is f – ущільнення кровеносних судин;

angiospasmus, i m – спазм кровеносних судин.

У складних клінічних термінах зустрічається чимало таких, які виступають і на початку, і в кінці терміна, наприклад: **nos-** та **-nosis** (хвороба). Порівняємо:

nosologia, ae f – нозологія, наука про хворобу та їхню класифікацію;

zoonosis, is f – зооноз, інфекційне захворювання, яке передається від тварини до людини. В таких випадках студенти повинні знати обидва переклада: хвороба, захворювання - *nos-*, *-nosis*.

Деякі корневі терміноелементи інколи можуть мати декілька значень. Так, начатковий ТЕ **kerat** – може мати два значення:

1) рогова оболочка ока : *keratitis, itidis f* – запалення рогівки;

2) роговий шар епідермісу шкіри: *kerotosis, is f* – кератоз, зроговіння, розрощення рогової частини.

Також корневі терміноелементи можуть з'єднуватися між собою, утворюючи багатокомпонентні структури: *chole* (жовч) + *cyst* (міхур) - >*cholecyst* – (жовчний міхурь) *cholecystectomy, ae f* – холецистектомія, видалення жовчного міхура.

Найбільшою частотою, а значить, найбільшою продуктивністю володіють кінцеві терміноелементи. За допомогою одного кінцевого терміноелементи утворюються довгі ланцюжки однотипних термінів, побудованих по одній і тій же моделі. Так, наприклад, по моделі терміна грецької медицини *gastrorrhaphia* (накладення швів на шлунок) було утворено слова з терміноелементом –rrhaphia: *phleborrhaphia, neurorrhaphia*.

При поєднанні терміноелементів у складних термінах на стикові двох приголосних використовуються єднальні голосні, або інтерфікси. Складні терміни латинського походження з'єднуються за допомогою –i-: *oss-i-ficatio* (окостеніння). Складні терміни грецького походження з'єднуються за допомогою –o-, який зазвичай випадає, якщо кінцевий терміноелемент починається з голосного: *bronch-o-spasmus* (спазм бронхів), *nephr-ectomy* (операція, видалення нирки).

Незважаючи на те, що самі поняття «термін» та «терміноелемент» вимагають однозначності, у медичній термінології зустрічаються багатозначні терміни та терміноелементи. Найчастіше це пов'язано з уживанням їх у різних областях медицини. Так, наприклад, терміноелемент **-lysis** у патології вказує на розкладання тканин (*osteolysis* — остеоліз, розкладання кісткової тканини), а у хірургії — на операцію звільнення органа від зрощень (*cardiolysis* — операційне звільнення серця від зрощень).

Висновок: На наш погляд, у зв'язку з безперервним науковим прогресом і розвитком медичних технологій (поява нових лікарських засобів, діагностика нових захворювань, розробка медичного та діагностичного обладнання), латинська мова буде існувати і розвиватися, маючи таке ж значення, як і раніше. Тому є абсолютно очевидним необхідність володіння будь-яким фахівцем, що працює в галузі медицини, принципи словотворення і розуміння латинської медичної термінології.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии. – М.: Медицина, 2002. – с.75-81.
2. Шульц Ю.Ф. Латинский язык и основы терминологии. – М.: 1995. – С.81-93.
3. Безбородько Н. І. Композити в медичній термінології / Н. І. Безбородько // Мовознавство. – 1979. - № 3. - с. 30–33.
4. Закалюжний М.М., Андрейчин М.А. Посібник з анатомічної і клінічної термінології. – К.: Здоров'я, 1993. – с.109-110.

	CHILDREN'S STORIES	
232.	<i>Varlamova Ya. O.</i> ABBREVIATION AS AN INDIVIDUAL LEXICAL UNIT	1201
233.	<i>Возна Ю. А., Соболев Л. І.</i> КОНЦЕПЦІЯ ПОДРУЖЖЯ В УКРАЇНОМОВНОМУ ТА АНГЛОМОВНОМУ РЕЛІГІЙНОМУ ДИСКУРСІ	1205
234.	<i>Долга О. О.</i>	1210
	ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	
235.	<i>Дудок Х. Р.</i> ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ «МОБІЛЬНИЙ ЗВ'ЯЗОК»	1216
236.	<i>Козар І., Харкавців І. Р.</i> ЕТНОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ АНГЛІЙСЬКИХ ЗООФРАЕОЛОГІЗМІВ	1219
237.	<i>Левчук О. А., Куєвда С. В.</i> ВПЛИВ БІБЛІЙНИХ ПЕРЕКЛАДІВ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПРЕЦЕДЕНТНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ- БІБЛЕЇЗМІВ	1226
238.	<i>Лямзіна Н. К., Савчин І. М.</i> СТУДЕНТОЦЕНТРИЧНА МОДЕЛЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЛЬВІВСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ІМЕНІ М. В. ЛИСЕНКА: ЗМІСТ, ПРИНЦИПИ, ОСОБЛИВОСТІ	1231
239.	<i>Одарчук Н. А., Гузовата Н. М.</i> ЗВУКОНАСЛІДУВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	1239
240.	<i>Прищепка (Шегеда) О. П.</i> МОВА СИМВОЛІВ У ПОЕЗІЇ «МОЛОДОЇ МУЗИ»	1243
241.	<i>Рижченко О. В.</i> КЛІНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ	1250
242.	<i>Соїна І. Ю.</i> КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СПОРТУ В ТРАНСЛЯЦІЇ КУЛЬТУРНИХ ПАТЕРНІВ	1257
243.	<i>Тереховська О.</i> ОБРАЗ МІРАНДИ ГРЕЙ – ВТІЛЕННЯ ФІЛОСОФСЬКО- ЕСТЕТИЧНОГО ІДЕАЛУ АВТОРА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЖ. ФАУЛЗА «КОЛЕКЦІОНЕР»)	1261
244.	<i>Тупицька Т. В., Поліщук Н. М.</i> КРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ: ТРАДИЦІЙНИЙ ПІДХІД ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ	1266